

DRACONTII^b HEXAEMERON

A SANCTO EUGENIO JUSSU REGIS EMENDATUM.

C SANCTI EUGENII EPISTOLA AD CHINDASVINTUM REGEM.

Inclito, glorioso rerum domino Chindasvinto, A principi summo et maximo regum, Eugenius vestrum fidelium servulus.

Clementiae vestre jussis, serenissime princeps, plus volendo deservediens quam valendo, Dracontii ejusdam libellos multis^d videns erroribus involutos, Christo Domino tribuente valore, pro tenuitate mei sensuli subcorrei. Hoc, videlicet, moderamine custodito, quo superflua demerem, semiplena supplerem, fracta constabilirem, et^e crebro repetita mutarem. Versiculi sane, quos huic operi detrahendos esse putavi, et sensu tepidi, et verbis illepidi, et nulla probantur ratione subnixi; nec in eis aliquid reperitur quo lectoris animus apmetetur, aut mulce-

tur doctus, aut doceatur indoctus. Et quoniam de die septimo praefatus auctor omnino reticuit, seu nū mibi opusculum videbatur, si non inde aliquid in hoe Codiculo haberetur. Idcirco in fine libelli, quanvis pedestri sermone, sex dierum recapitulationem singularis versiculis, quos olim condidi, denotavi, de die vero septimo quae visa sunt dicenda subnexui, decretunque divale, ac si non ut volui, velut valui consummavi. Implorans vestri solii praelargissimam pie-tatem, ut vile servi fidelia oblatum vestra sibi gloria efflere dignetur acceptum, flatque mihi misero repensio fructuosa laboris, placida respectus vestri contributio gratiae vel favoris.

B

siis anno 1619, in 8°, cura et studio R. P. Jacobi Sirmondi S. J. presbyteri; in ea autem veniam petit si forte in praecedente carmine incautus erraverit.

¶ Huc epistola Eugenii in Codice nostro Toletano omni inscriptione vacat ex qua colligi possit cuius regis jussu Eugenius aggressus fuerit Dracontii cor-rectioinem. Id ipsum abs dubio, cum animadverteret, cl. P. Floresiani impulit, ut conjecturam tentaret, quam exponit in Eugenii Vita, tom. V Hispaniae sacre, mandatum illud putans a Recesvinto profectum. Nos tamen quare indulgamus in hac re conjecturis non videnius, cum Ms. Victorinus Sirmondi in epigraphe epistolæ nomen Chindasvinti repre-sentet, et Chindasvintum religionis pietatisque gloria clarum, non ita a sacrorum librorum lectione alienum fuisse sciamus, quin Taionem Cæsaraugustanum tunc presbyterum et abbatem, postea sancti Braulionis in episcopatu successorem, Romanum legatum miserit, ut varia sancti Gregorii Magni opuscula siuul cum reliqua librorum Moralium parte, quæ in Hispania desiderabantur, a Romano pontifice tunc Martino I impetraret, atque summa cura transcripta Hispaniam secum asportaret, quod Taionem re per-fecisse constat. Itaque religiosi, atque in sacris Co-dicibus evolvendis studiosi animi laus non Reces-vinti propria, sed ipsi cum parente Chindasvinto communis quodammodo fuit.

^d Al. add. hactenus.

^e Al., crebrius.

Præfatio.

Principis insignem faciem visure, libelle,
Cujus ad imperium meruisti sorde carere,
Et capere nitidam longo post tempore pallam,
Experiis ut limen aulæ regalis adire,
Aique auro rutilo radiantem cernere sedem,
Incipe quamprimum largas persolvere grates,
Errorum quod nube carens correctus haberis;
Nein prostratus humi veniam deposce precatu,

Latorisque tui solers patronus adesto.
Ignoscat placidus, ignoscat mente benignus,
Quod te sordidulum dum conor rite lavare,
Asperius impressa manus tenuando polivit.
At si de plebe quisquam livore perustus
Dixerit: Et quis est veterum qui carmina mutat,
Scribit qui levibus epigrammata vana libellis?
Noverit hoc ipse, quod quisquam culpa putatur,

Quam non velle videt, sed major jussio cogit.
Denique jussa bona dum promulgantur agenda,
Qui compleat sapiens, qui vult contemnere demens.
Quod si Virgilius, et valut summus Homerus
Censuram meruere novam post fata subire,

A Quam dat Aristarchus, Tucca, Variusque, Probusque:
Cur dignetur, quod jussus principe magno
Parvula præparvi Dracontii carmina libri
Parvulus Eugenius nugarum mole piavi?

DRACONTII HEXAEMERI LIBER PRIMUS.

Prima dies lux est terris, mors una tenebris,
Lux datur ante polum, lux clari causa diei,
Lux jubar æthereum, lux noctis limes et umbræ,
Lux facies rebus cunctis, et lux elementis,
Lux genitis factisque calor, lux gratia solis,
Lux decus astrorum, lux aurea cornua lunæ,
Lux fulgor cœli, lux et primordia mundi,
Lux splendor flammæ, lux magni temporis index,
Lux opus auctoris primum, candorque pudoris,
Lux honor agricolis, requies lux omnibus ægris,
Lux ævi meta, lux quæ dat tempora metis,
Qua bene constructa mundi primordia lucent.
Clarus ubique Deus, nunquam mutabilis auctor,
Quem non obscurant quacunque ex parte tenebrae,
Nec celantur ei quæcunque obscura geruntur.
Principium factis lucem dat lucis origo,
Qua mundo vita præmissa est principe luce,
Quæ totum præcessit opus quod continet orbis,
Quæ solis prævenit iter lumenque coruscum,
Cujus jussit ope clarescere cuncta creatæ.

Altera quippe dies cœli convexa meretur,
Et supra cœlos ingentia flumina dantur,
Ac dominatur aqua glomeratis fontibus alma,
Ignibus æthereis cœlesti sede locatis.
Unda beata nimis, meruit que tecta polorum
Celsa favore Dei, jussu suspensa Tonantis,
Limitibus contenta suis elementa morantur,
Nec flamas restinguit aqua, glaciemve teporat
Flammeus ignis aquæ. Servant sub lege tenorem
Incorrupta suum, non impugnata vicissim,
Non discreta quidem, sed nec permista morantur.

Tertia cœruleum ponti lux edidit æquor,
Fluctibus immensis pelagi freta glauca liquescunt,
Et mare navigerum quatitur spumantibus undis:
Ipsa dies terram meruit de fluctibus auctam.
Eruitur terra vasto demersa profundo,
Et solidante globo gravior per inane peperdit.
Sustentant solidam fluidis radicibus undæ,
Quam molles portant ceu fundamenta liquores.
Arida materies rapitur de corde fluenti,
Nondum mater humus, cuius pars solvit arenam,
In glebas pars membra ligat, pars saxea turget,
Cautibus exstat montis apex, pars flumina mergit,
Planities pars tensa jacet, pars littora curvat,
Pars datur in tumulos, pars aspera rupibus horret,
Pars riget inculta, residet pars valle profunda,
Et colles tumidi cumulis juga celsa supinant,
Atque humiles campos spatiis æqualibus aptant,
Pars data dulcissimis undantis fontibus agri.

Promit herba virens, it surculus omnis in auras,
Et semper vestita comis frondescit oliva.
Omnia poma virens profert, non parturit arbor,
Linguae laurus honos solvit donanda poetis.
Torta per obliquos it vitis in orbe corymbos,
Verberat et palmæ calamos fluitante flagello;
B Vineæ pampineos subarundinat ebria campos,
Munera lætitiae spondens pendentibus uvæ,
Fructibus et variis redolent florentia rura.
Una parens tellus non unum fundit odorem,
Sed quot sunt herbæ, tot permiscentur odores.
India tunc primun generans pigmenta per herbas
Eduxit sub sole novo, rudibusque racemis.

Est locus interea diffundens quatuor annes,
Floribus ambrosiis gemmato cespite pictus,
Plenus odoriferis nunquam marcentibus herbis,
Hortus in orbe Dei cunctis felicior hortis.
Fructus inest anni, cum tempora nesciat anni.
Illic floret humus semper sub vere perenni,
Arboreis hinc inde comis vestitur amoenis.

Frondibus intextis ramorum murus opacus
C Stringitur, atque omni pendent ex arbore fructus,
Et passim per prata jacent. Non solis anhelis
Flammatur radiis, qualitur nec flatibus ullis,
Nec conjuratis furit illic turbo procellis.
Non glacies districta domat, non grandinis ictus
Verberat, aut gelidis canescunt prata pruinis.
Sunt ibi sed b placiti fructus, quos mollior aura
Edidit exsurgens nitidis de fontibus horti.
Arboribus movet illa comas de flamme molli,
Frondibus impulsis immobilis umbra vagatur.
Fluctuat omne nemus, et nutant pendula poma
Ver ibi perpetuum communes temperat auras,
Ne lœdat flores, et ut omnia poma coquuntur.
Non apibus labor est ceris formare cicutas;
D Nectaris ætherei sudant ex arbore mellæ,
Et pendent soliis jam pocula blanda futura,
Pendet et optatae vivax medicina salutis.
Cætera depingit variis natura figuris.

Auroram jam quarta dies premerat undis,
Et rutilante polo, compresserat astra rubore,
Mox solis radiare globum jubet igne salutis.
Flamma salutaris perfundit lunine mundum,
Cuncta salutifero rident elementa vapore,
Cujus ab igne suo lunam jubet ire secundam,
Nigra tenebrarum corrumpere tempora noctis,
Et trepidam proferre diem comitante quiete.
Candida somnigeris perlustrat cornibus axem,
Quæ numero est majore brevis, et plena minore.

* Al., ex.

b Al., placidi.

Flammeus ornatus cœli per sidera fultis :
 Oficia stellis, numeros, et nomina jussit,
 Tempora distribuit, loca contulit, ignibus egit,
 Limitibus fixit, jubar induit, axe rotavit,
 Cursibus aptavit, cœli regionibus addit :
 Agminis innumeri nec flammæ sidera cœlum
 Destinavit quocunque die, sed luce premuntur
 Luminis immensi radiato vertice Phœbi.
 Nec mirum si clara latent sub sole corusco
 Sidera, quo mundum monstrat mensura minorem.
 Qui tovet igne pio cœlum, mare sidera, terras .
 Conceptum virtute Dei quem sphæra polorum
 Sustinet, et sentit Dominum per cuncta tonantem,
 Cujus ab imperio veniunt quæcunque ministrat :
 Omnia jussus agit, totum sub lege laborat,
 Miles et ipso Dei, cum lunam et sidera cuncta
 Ostentat, sub vere novo, sub tempore prino,
 Sub tirone die veterana in sæcla paratus.
 Addit quinta dies animalia cuncta profundi.
 In corpus solidantur aquæ, nervique ligantur :
 Musculus humor erat, fluctus durescit in ossa,
 Atque oculi gemmantur aquis humiore gelato,
 Et quot sunt fluctus, tot forsitan in æquore pisces.
 Laserunt fluido per cœrula vasta natatu,
 Et crispante freto perlabant naribus undas,
 Terrigenis factura cibos post cuncta creandis.
 Exilit inde volans genos plumea læta per auras,
 Aera concutiens pennis crepitante volatu,
 Et polo collaudant Dominum meruisse creari.
 Ha niveo candore niteut, has purpura vestit,
 His croceus plumæ color est, has aureus ornat,
 Alentes alii pennæ solidantur ocellis,
 Atque hyacinthus adest per colla et pectora fulgens :
 Eminent his cristatus apex, has lingua decorat,
 Has virides pennæ reddunt, has discolor ornat
 Multa per innumeratas currens pictura volucres
 Et levibus tenuem subtexunt aera plumbis.
 Ipsa dies folium ramis, et floribus herbas
 Evomit, et spicis acut seges omnis aristas.
 Silva comis vestita viret, nidosque loquaces
 Exhibet, et varias decantat garrula voces.
 Cum vagabunda volat commotis plausibus ales,
 Prodibus insidens vento cum fronde movetur,
 Lingibus ad ramos infixa tenacibus hærens.
 Unigerum vernare nemus vapor urget in usus
 Ignoris, et molli durescant ova tepeore.
 Pennantur tunc membra globis, animantur, anhelant,
 Erumpuntur, conftracta sonant, nutrita volatus
 Tentant, et rudibus librantur in aera pennis.
 Sed cum discordent inter se elementa coacta,
 Felibus eductis concordant unda vel ignis ;
 Unda creat volucres, producit flamma volucres.
 Pabula montis erant, sed non qui pasceret herbas
 Adfuit ; intacte senuissent floribus herbæ,
 Ni pascenda daret tellus jumenta per agros.

A *Sexta dies Phœbi rutilo processerat ortu,*
Cum natura parens gignit animantia terris.
Cornibus erumpunt armata fronte juvenci,
*Et per prata vagos sequitur sua * buculla tauros.*
Cervus in arva fugax palmatis cornibus errat,
Et velox prorumpit equus, pecus utile bellis.
Impia terribiles producit terra leones,
Simplicitas ovium fraudes passura luporum.
Et raucos timuit discurrens dama molossos.
Spumat aper, mortes lunato dente minatur,
Et latus obliquans meditatur prælia torvus,
Ac maxilla ferox duros ^b desævit in armis,
Audacter certans spumantia bella movere.
Gignitur omne genus pecudum, genus omne ferarum,
Inter prata vagum nullo custode per herbas.
B *Instar montis habens incedit bestia mole ;*
Promittur anguis bians, quatiens sub dente venenum,
Et maculosa repit squamis per viscera serpens,
Atra venena nocens missura e flatibus oris,
Et subito sparsura graves per sibila mortes,
Atque eadem membris impertitura medelas.
Sed ne cuncta simul passim ^c permista fuissent,
Distribuit loca certa Deus, et tempora fixit.
Tempore non uno veniunt quæ seva vocantur :
Non semper movet arma leo, nec scorpius iactum
Semper habet, nec semper agit sera vipera morsus,
Nec semper tollunt ad vulnera colla cerastæ.
Non semper furiit unda maris ^d, non semper adurit
Solis ubique calor ; pro tempore temperat ignes,
Pro regione plagæ contemporat unda vaporem,
C *Et modo bellantes fluctus freta pigra jacebunt.*
Ipsæ polus, qui grande tonat, sine nube serenus
*Janu tacet, et * puro redeunt sua lunina cœlo.*
Multa locis data sunt variis dispersa per orbem.
Arida vipereo angues suscepit arena,
Humida sortitur tellus fera colla leonum ;
India cum gemmis et eburnea monstra minatur.
Bellua divinos inter generatur odores,
Ambrosiasque sapit male frangens bestia messes,
Incertusque color tigris per mille colores
Montibus Hyrcanis venit, ^e atque effeta marito
Mittitur, ut vincat currens orbata procellas.
Cornibus erectis sortita est Africa damas,
Concava suscipiunt per montes saxa dracones.
D *Cætera distribuit diversis semina terris :*
Plurima conjunxit, sed cespite multa diremit.
Munera præterea funduntur divitis auri :
Protulit eximias ^f illustrior India gemnas,
Producunt nivens et littora rubra lapillos.
Flammatantes viridesque tulit Babylonia crustas,
Persida nobilitat pretiosis littora gemmis,
Frigidus et roseo carbunculus ardet honore.
Seres filia trahunt nullo sub pollice ducta,
Balsama Cæsareos plorant virgulta per agros,
Et nimis ambrosium lacrymæ dant inunus ^h odores :

^a Al., vaccula.^b Al., destituit^c Al., per prata.^d Al., nec.^e Al., pura.^f Al., Ac.^g Al., industrior.^h Al., odoris.

Cinnamon interius profert ^a Phœnicia tellus,
Solis amica nimis ; nam non de sole perusta
Hæc nardi flores, hæc portio fundit amomum.
Omnibus his genitis, animal rationis amicum
Formatur virtute Dei, limatur in artus.
Ut ^b dominator eat moderatior omnibus unus
^c Naturæ jussu quæ protulit omnia princeps.
Ast hominem non terra parit, non pontus ab undis,
Non cœlum, non astra creant, non purior aer ;
Sed dominatorum dominator summus et auctor
Limavit per membra virum de pulvere factum.
Limus adhuc deformis erat, membratur in artus
Corporea species hominis celestis imago ;
Conspicitur nova forma viri, sine mente parvus,
Spiritus infusus subito per membra cucurrit,
Et calefacta rubens tenuit præcordia sanguis.
Mox rubuere genæ, totos rubor inficit artus :
Jam cutis est qui pulvis erat, jam terra medullas
Ossibus includit, surgunt in messe capilli,
Orbe mican gemino gembantia lumina visu,
Et vocem compago dedit nova machina surgens,
Auctorem laudare suum gavisa quod esset.

Tunc oculos per cuncta jacit : miratur amœnum
Sic florere locum, sic puros fontibus annes
Quatuor undifluo stringentes gurgite ripas
Ire per arboreos saltus, camposque virentes.
Miratur se quid sit homo, quos factus ad usus.
Scire cupit, simplex et non habet unde requirat,
Quo merito sibimet data sit possessio ^d mundi,
^e Atque æterna domus neinoris per florea rura.
Parva procul spectat virides jumenta per agros :
Hac de re tacitus ^f volvitque et corde requirit,
Vel quare secum non sint hæc ipsa voluntat :
Nam consorte carens, cum quo conserret egebat.

Viderat Omnipotens hæc illum corde moventem,
Et miseratus ait : demus ^g solatia facto,
Participem generis. Tanquam si diceret auctor :
Non solam decet esse virum, consortia blanda
Noverit, uxor erit cuius tamen iste maritus ;
Conjugium se quisque vocet, dulcedo recurrat
Cordibus innocuis, et sint tibi pignus uterque,
Velle pares et nolle pares, stans una voluntas,
Pars animi concors, paribus decurrere volis,
Ambo sibi requies cordis, sint ambo fideles,
Et quicunque datur casus, sit causa duorum.

Nec mora, jam venit alta quies, oculosque su-
[pinat
Somnus, et in dulcem solvuntur membra soporem ;
Sed cum jure Deus nullo prohibente valeret
Demere particulam, de quo ^h prius ipse pararat,
Attamen ablata juveni ne costa doleret,
Redderet et tristem subito, quem lacerere nollet,

^a Al., sub phœnice.

^b Al., dominanter.

^c Al., Natura jussit.

^d Al., mundus.

^e Atque domus alterna nemus per florea rura.

^f Al., angit.

^g Al., adjutorio.

^h Al., pius.

A Fur opifex vult esse sous. Nam posset alumnam
Pulvere de simili princeps formare pueram.
Sed quo plenus amor toto de corde veniret,
Nosce re in uxore voluit sua membra maritum.
Dividitur ⁱ contexta cutis, subducitur una
Sensim costa viro, sed mox redditura marito.
Nam juvenis de parte brevi formatur adulta
Virgo, decora, rudis, matura tumentibus annis,
Conjugii sobolisque capax, quibus apta probatur,
Et sine lacte pio crescit infantia pubes.

Excutitur somno juvenis, videt ipse pueram
Ante oculos astare suos, pater inde maritus ,
Non ^j tantum ex coitu genitor, sed conjugis auctor;
Somnus erat partus, conceptus semine nullo,
Materiem sopita quies produxit amoris,

B Affectusque novos blandi genuere sopores.
Constitut ante oculos nullo velamine tecta,
Corpore nuda simul niveo, ceu Nympha profundi.
Cæsaries intonsa comis, gena pulchra rubore,
Omnia pulchra gerens, oculos, os, colla, manusque :
Ut qualem possent digiti formare Tonantis,
Nescia mens illis fieri quæ causa fuisset.

Tunc Deus et princeps ambos ^k conjunxit in
[unum,

Et remeat sua costa viro, sua membra recepit ;
Accipit et senus, cum non sit debitor ullus.
Illi datur omnis humus, et quidquid jussa creavit ;
Aeris et pelagi fetus, elementa duorum
Arbitrio commissa manent. His Crescite dixit
C Omnipotens, replete solum de semine vestro,
Sanguinis ingeniti natos nutritे nepotes,
Et de prole novos iterum ^l reparate jugales.
Dumque fretum terra, dum caelo sublebat aer,
Dum solis micat axe jubar, dum luna tenebras
Dissipat, et puro lucent mea sidera caelo,
Sunere quidquid habent pomaria nostra licebit,
Deliciæque fluent vobis, et honesta voluptas :
Arboris unius tantum nescite saporem.

Dixerat ista Deus, sanxit natura quod inquit
Omnipotens, migrare diem, discedere solem,
Nec lucem remeare putat terrena propago,
Subductisque nigris ^m collucet luna tenebris,
Sidera cuncta notant caelo radiare sereno.
Ast ubi purpureum surgentem ex æquore cernunt

D Luciferum vibrare jubar, flammæque ciere,
Et reducem super astra diem de sole rubentem,
Mox revocata sovent hesterna in gaudia mentes,
Temporis et requiem noscentes, luce diurna
Cooperunt sperare diem, ⁿ ridere tenebras.
Tot bona facta Deus non oliviscitur unquam,
Quæ propter homines fecit, sanxitque manere.

^o His dominus pietatis opem subducere non vult,

ⁱ Al., contexta.

^j Al., tamen.

^k Al., conjungit.

^l Al., copulate.

^m Al., lunari luce tenebris.

ⁿ Al., redire.

^o Al., hic.

Projicere nec plasma suum ^a vult Conditor ævi,
Esse nihil prorsus se præter ubique rogandum,
Et nisi subveniat succurrens non erit ullus.
Ande malo bonus est homini Deus, omnibus auctor,
Ipse opifex, dominus, rector, dux, arbiter, index,
Continua bonitate pius, virtute modestus,
Simplicitate bonus, et culmine celsior omni.
Ibant per flores, et tota rosaria lati
Enter odoratas messes, lucosque virentes,
Simpliciter pecudum ritu, vel more ferarum,
Corporibus nudis, et nescia corda ^b pudoris.
Quæ pars membrorum secretior esset habenda,
Bande rudes scirent, quid moribus esset honestum?
Quod digitos oculosque putant, hoc membra pu-
[denda].

Publica jungabant affectibus oscula passim,
Nec rubor ullus erat, cum staret origo pudoris,
Illicitumque sibi prorsus nihil esse putabant;
Et bene credebant, quibus omnia jussit ad usum,
Arboris unius fructu sub lege negato.

Vomere non tehus; non rastris jussa domari,
Quarerere nec sudor fructus quocunque labore
Cogitur, aut campos aliquo de fonte rigare.
Imbriseris semper pluvii absentibus uber
Gespes, et arbitrio crescit setura marito.
Præterea solis datus est locus ille duobus,
Deliciis hominum tantum constructus opacis.
Non placidas sustentat aves, non ore cruentas,
Unguis armatas nescit perferre volucres,
Unne genus pecudum nescit, genus omne ferarum.
Solus ibi irreptis squamoso corpore serpens,
Fraudibus imbutus mortis, caput omne malorum,
Pectore vipereo mellitum ex ore venenum
^c Funereo sub dente parans spumante palato.
Ergo ubi livor edax contusum dente venenum
Invidis mordacis habens sub fronte modesta,
Querit opeam sceleris, per quam fallatur honestas,
Simplicitasque cadat, vel credula corda ^d reatus
Incurrant non fraude sua, sed clade perenni.

Fortia corda viri non expugnanda per anguem
Presensit pietatis inops, sed conjugis aures
Agreditur sub voce pia, sermone maligno
Insidiosus adit heu! mollia corda puellæ,
Ingerit ore cibos crudeli funere plenos.
His ^e sinuīl assumptis reseruant lumina cordis,
Ac permista bonis patuit doctrina malorum.
Pœnituit nescisse dapes, et damna putantur
Temporis exacta spatia, procedere pejus
Asum quippe nefas. Tentat seducta maritum,
Et capit insontem jam noxia femina victimum.
Circumventa perit, sed circumscripta sefelli.
Nec circumscripta serpens impune triumphat.
Nam postquam juvenis violata mente comedit

^a Al., scit.^b Al., Spes.^c Al., livoris.^d Al., Fundere.^e Al., reatum.^f Al., semel.^g Al., auditus.

A Funereo sine lege cibos in morte futurus,
Mox sapit infelix quid pravum, quid sit honestum,
Cognita simplicitas et mox est corde fugata.
Membra pudenda putat partem que est prolis origo,
Et qua ventris erat pridem digestio turpis.
Omnibus ex membris pars mundior ipsa putatur,
Noxia sola magis fuerat que in corpore toto.
Os & aditum mortis tunc protulit, atque rejecit
Lingua malisuada, sed et aures limina mortis.
Viderat Omnipotens ^h omnem didicisse pudorem,
ⁱ Perdidere quem truca truci dapibusque comesis,
Errantes per prata reos, foliisque tegentes
i Jam fœdos artus; dant agnita membra reatum,
Illicitum ^j licituū reputant, licitumque profecto
Creditur esse nefas. Ilos increpat ore tonanti
B Sacrilegos, qui jura Dei calcando profanant.
Dum querunt ulla solis vel rupe latebras,
Hinc magis obtulsi, quod credunt posse latere
Tunc quodcunque Deum, cui cuncta creata pates-
[cunt].

Et merito quia cuncta facit fecitque jubendo,
Non fugit artificem, calidos quoque massa caminos
Sustineat, rubigo ^k latens quoque viscera ferri
Corrodat, quoque missa semel fornace liquescat.
^l Hic non defossa prodit tellure metalla,
Promittens saxis, et non de pulvere gemmas.
Scit quibus innmittat mordaces fluctibus hamos,
Retibus aut pisces fallat scrutator aquarum,
Et male venturas spondet sibi nauta procellas.
Si pluvialis hiems, aut saxeus urgeat imber,
C Non latet agricolam. Sub terris providus undæ
Promittit fontes designans ^m arte saporem.
Inspecta tellure semel sine flatibus ullis,
Sibila dum reticent, necdum serpente notato,
Prædictit Psyllus vim cujuscunque veneni.
Signa videt medicus mortis, reducisque salutis,
Et ueget aut spondet vietum judice visu,
Tardia letitiae, vel gaudia luctibus indens.
Cur exempla damus populi præscribere futura,
Cum testante Deo doceatur nosse quod instat?
Natio viperea clamat, mortalibus inquit,
Signa poli nostis, prædictitis, imminet imber,
Et veniet, nec fallit hiems, nec tardat adesso.
Ecce genus hominum ventura scire probatur.
Nec mirum, Christi si sentit imago futurum,
D Cum nos venturum moneant animalia multa.
Ardea, rana, sues, formice, corvus, birundo
Prædicunt pluvias, nec jam præsagia fallunt,
Quid res examines testas ardente lucerna
Scintillare oleum fungis crescētibus ignem.
An Deus omnipotens posset nescire latebras
Rupis, et ex soliis vestis contexta caducis
Aspectus obstare Dei? Tunc voce reatum,
Crimine femineo semet peccasse fatetur:

^h Al., hominem.ⁱ Al., Perdidere.^j Al., fœcundus.^k Al., justum.^l Al., labens.^m Al., Hinc.ⁿ Al., ante.

Infelix conjux in conjugi facta redundat,
Et reus ^a excusat, sed non purgandus agebat,
Et sic participem propter solatia clavis
Copscius ascivit socius, ceu feminis possit
Ad scelus horrendum vel sœva piacula mortis
Suppicio sociante duos relevare reatu.
Credidit infelix : sed par sententia damnat,
Quos par culpa tenet. Gradus illuc temporis ^b inter
Est tantum, nam causa ligat communis utrumque.

Exsurgit censura Dei pietate severa,
Et vita mortisque simul sententia fertur.
Supplicium infelix, quo mors datur, atque negatur.
Ultio vitalis cohibetur limite mortis.
Poena mori' crudelis erat, sed vivere pejus.
Ovia, delicias perdunt, discuntque labores,
Qui cultore Deo fructum telluris habebant,
Agricola dominus quam nondum verterat unquam ;
Ipse rigator erat, sator, auctor, messor, arator.
Offendunt ^c nunc ambo pium, truduntur ab horto
Perpetui ^d floris, non est sub jure reorum,
Et vita mors meta datur, cum sine malorum.
Magna Dei pietas, semper qui temperat iras.
Vita gravis hominum subducitur impetu mortis,
Quæ recidiva magis vivaci corde resurgit.
Mors mundanorum requies est certa laborum,
Et male viventi prestatur sine salutis.
Continuans quocunque nocet pravumque bonum-
[que,

Solus in æternum Deus est regnator et auctor,
Virtus una Deus, trinus Deus omnis et unus,
De quo speratum conceditur omne benignum.
Et quæcumque jubet, præsumptio nulla ^e refellit,
Nec deest effectus faciendi tempore eodem.
^f Qui penes et sensus primordia multa loquuntur,
Et voce reticente sonat super æthera sermo,
Ac mens pura Deum potius quam lingua precatur.

Ergo operis memor ipse ^g sui, tunc imperat ami-
[bos

Sedibus egressos, placido dominantur ut orbi,
Ac totum quod mundus habet, sub jure tenerent ;
Et quod floret humus, viridis quod germinat herba,
Quod spicat messis, quod ramis parturit arbor,
Quod geminant vites, quod amoena comantia fron-
[dent

Flumina, quod mittunt fontes, quod fluctuat ^h amnis,
Quod pelagi trahit unda freti, quod littora tundunt,
Murmure quod venti flantes vaga marmora crispant,
Quod generant terræ, quod flumina, pontus, et aer,
Usibus humanis data sunt hæc cuncta venire.
Ut similis qui factus erat de pulvere Christo,

^a Al., excusat se, non, etc.
^b Al., index.
^c Al., tunc.
^d Al., flores nec sunt.
^e Al., refellit.
^f Al., Penes quem sensum.
^g Al., Deus.
^h Al., aquor.

ⁱ Al., fluctus.
^k Al., Reduci.

A His dominaretur cunctis sub carne creatis,
Corpora corporibus servirent cuncta subacta.
Spiritus interea servit sine corpore ventus,
Ventus agit nubes, in nubila crassior aer
Cogit ; ^l hinc imbræ veniunt, placidosque sero-
[nus

Ventus alit i fructus, et ventus spicat aristas,
Ventilat æstivo quas flatu mollior aura,
Deflorat fructus, et decutit arbore flores.

Flatibus accedit flamas, et temperat æstus ;
Flatibus alternis redeunt comitantia vitæ,
Ilique reditque suos repetendo spiritus haustus,
^m Et duci vento fibra pulmonis anhelant,

Faucibus excurrens in naribus aura vicissim
ⁿ Vitales recreat per membra tepentia sensus,

B Atque modo gelidis, calidis nunc flatibus ora
Illustrata vigent, et tangunt fibra palatum.
Non hæc humanis tantum spiramina membris
Sunt data, sed cunctis animantibus aura recurrit.

Spiritus ille Dei, quo corpora cuncta moventur,
Omnia complectens agitat, sovet, inserit, urget,
Unde genus diversa trabunt et semina rerum,
Mobilis immenso veniens e fonte pereani.

Artificis formata manu digesta moventur
Ordine cuncta suo, manet irrevocabile munus,
Nec tamen intereunt pereuntia lege diurna.
Quis neget undifluos procedere fontibus amnes,
Quorum jam reditus nunquam speravit origo ?
Incessanter aquas licet evomat impetu pleno,
Jacturam tamen unda negat sentire fluenti.

C ^o Omnibus hic mos est de flammis tollere flamas,
Nec minuit ^p quidquam detractus ab ignibus ignis.
Damna aliena soleat aliorum lucra parare ;
^q Hic quæstus, non damna parant. ^r In fomite
[flammas

Detractis auferte jubar, succiditur ignis.
Nec carnale genus minuit setura creando :
Ecce dedit homini plusquam sibi rex Deus auctor,
Formatur virtute Dei mas unus et una,
Et multos creat unus homo, mansura propago
Maxima sit generis, quam parvula fundit origo.
Parva Deo fuerat succedere cura peremptis,
Ni consumpta daret post secula resurgere vita.

Sed ne sit fixum, reditus non esse sepultis
Cordibus illorum qui legis sancta profanant,

D Annua conspicunt agris frumenta renasci
Mortua per sulcos terram fidentis aratri ;
Major et ex truncis surgit radicibus arbor,
Et foliis vestita viret redeuntibus annis.

^s Pampinus uvifera vitis sarmenta revestit,
^t Et geminata sui redeunt virgulta ruboris.

^o Al., Vita lœta animal.

^p Al., Hominibus.

^q Al., unquam detractis ab ignibus ignes.

^r Al., in.

^t Totus hic locus variatus est in Codice nostro
Toletano, sed corruptus :

..... in fomite flamas
Detracte cui forte jubar subducitur ignis

^u Al., Pampinis.

^v Et templa rosæ redeunt virgulta ruboris.

Ambrosio reduces rumpuntur cortice fructus,
Et cui vita fugax, et par cum flore senectus,
Sit rediviva virens et crinibus herba renatis.
Ligna repascuntur reduci sub germine cuncta;
Quæ nunc herba fuit, lignum jacet, herba futura.
Squammeus exultat stellato tegmine serpens,
Pelle renascenti, rursus redeunte juvena,
Reptat hians anguis per sibila guttura paudens.
Frontibus arboreis amittunt cornua cervi,
Angubus absuntis, sed mox palmata resurgunt.
Aeris nudantur aves, cum b' penua vetusta:
Et nova subvestit reparatas pluma volucres.
Mortua præterea cæcorum lumina dudum
Nube tenebrarum discussa, luce recepta,
Ad visus e' rediere suos, vultusque sepulti;
Nocturnos pe pessa dies oculatur imago.
Mortua pars hominis^d quoties pars una jacebat,
Funera viva gerens, vivax in morte cadaver;
Ac sine morte tamen vitali morte perempta,
Et rediviva salus reduci per membra vapore
Inscitur, et calidus repetit vitalia sensus,
Os tenens venasque ciens, sudansque me-

[du] las.
Phoenicis^f exhaustam renovat Deus igne juven-

[lam,
A Mane resurgentem de fluctibusⁱ orbe recepto.
Tot simul exemplis moniti defuncta renasci
Credamus virtute Dei, quæ cuncta creavit.
Et generata vigent sub nutritore i Tonante,
Qui cum regna poli teneat^k stellantis, et alti,
Aera concludit, terram levat, æquora solvit,
Et totum capit una manus quod sermo creavit:
Unus ubique Deus, dum jussio rumperet una.
Qui tantum pius est, quantum decet omnipotentem
Et nulla virtute minor, nisi verberis ira,
Sed votis et sponte bonus, pietate et amore.
Quæ mens pura juvat hominum, non victima sup-

[plex;

Ut se pœnitent sceleris mala vota reorum,
Et nova^l succedant animorum cordia piorum.

B Ille etenim Deus est, quem nulla retardat origo,
Cujus ab aspectu montes et saxa^m fluiscant
In cineres, et pulvis erit, quem dura ligabunt.
Qui visa tellure, simul mox pondera munili
Concudit, et subito monstrat vaga terra tremorem,
Ac forniatost ostendit pendula motus.

Alveus expavitⁿ violato vertice turgens,
Dum reduces sentiret aquas, et siste: et animem
Visa Dei facies, et marmora glauca fugaret
Gurgitis æquorei, quo mundus cingitur omnis,
Et pelago spatiante fretis ac littoris æstu.

C Qui de thesauris ventorum flumina mittit,
Et frenat rabidas in tempestate procellas.
Grandinis atque nivis qui novit que sit origo,
Qui dat fulmineos collisis nubibus ignes,
Qui^o laxas abscondit aquas, et continet imbras,
Qui scit quo nitidus crystallus ventre^p creatur,
Candida matres glacies imitatur aquarum.

Qui noctes hiemis producit sole minere,
Et solis protendit iter flammantibus horis,
Qui Phœbi saltus statuit, lunæque labores,
Qui rosulisstellare nemus, vel floribus agros
Imperat autumni, qui dulcia poma saporat,
Et fragiles gemmis variat in vitibus uvas,
Ut cibus et potus sint ubera dulcia musti.
Qui dat corvorum pullis alimenta, faci: que
Noverit ut vultur qua sit regione cadaver,
Dux odor usque sagax quem mox invitat ad escam:

D Præpetis aut aquilæ^q senio renovare juvenam,
Qui rostro crescente famem tolerabat obunco.

Qui pascit^r quæcumque creat pietaté parentis,
Vite certa salus per mille pericula mortis,
Dobilis virtus, opulentia major egenis,
Auxilium miseris, spes et defensio pressis,
Fessorum virtus, dans nutrimenta salutis.

Qui facit æternam ut mortalia lege latenti
Mombra tegant animam, vento spirante loquaci:

^j Al., Tonanti.

^k Al., stillantis.

^l Al., succendent.

^m Al., fluiscent.

ⁿ Al., violento.

^o Al., latas.

^p Al., creates.

^q Al., senium renovare juvena.

^r Al., quodquumque.

Combustusque senex tumulo procedit adultus,
Consumens dat membra rogus sine sorte sepulti.
Signibus extinctis, jam mortua flamma resurgit,
Redditur ignis edax redivivo lumine candens,
Scintilla volans incendia vasta reducit,
Quod fumus erat, stridet jubar ignis anhelii;
Vago rutilatur apex, fax cætera lambit,
Et cœlum repetens erecio crine vagatur.
Mortua nox sub luce cadit, perit aurea luna,
Que per ascensus et cornua colligit ignes,
Dum cæca latet, reparato lumine fulget,
Entiturque diem lux frigida solis imago.
Lucifero redeunte polo moriuntur et astra:
Nuntius auroræ subductus morte diurna
Lucifer extictas reficit per sidera flaminas:
Exhinc^s nocturnis jubar emicat igne corusco.
Roscidæ puniceum spargens aurora ruborem
Uicit ubique diem peritum noctis ab umbris;
Tamen hac de sole périt, quo missa rubebat.
Oculus cœli, famulns super astra Tonantis,
Cujus ab immensis languescunt sidera flammis,
Gelidis animetur aquis per cœrulea ponti,
Oscidit ipse dies super æquora sole cadente;
I quo demorsus, novus æquore mane resurgit.
Vespere nocturno hunc radiata luce rubentem
Purpureis abscondit aquis, redditque diurne
Depositum natura suum sub nocte sepultum

^a Al., Fronribus.

^b Al., pinna vetusta est.

^c Al., redire.

^d Al., quoties pars viva jacebat.

^e Al., gignensque.

^f Al., exactam.

^g Al., nocturnus.

^h Al., Æquore mersus obit, novus, etc.

ⁱ Al., ore.

Qui, luna crescente globo, juliet aquora crescent
Fluctibus abiectis, crescent cum fontibus amnes,
Crescat et inclusum capite genus omne cerebri,
Et minuantur aquae luna minnente liquores,
Ac decrescenti decrescant lege perenni.
Qui reges et regna donat, sternitque potentes,
Dejicit elatos, et mergit ab arce superbos,
Atque oppressores Deus opprimit, et ius ulti
Elevat elisos, et consolatur adactos
Luctibus et damnis, et vulnera seva dolentes.
^b Tu nobis, invicta Deus, pietate medelam
Impendis, cui cuncta salus medicamine nullo est,

^a Al., *adjectis.*

A Quod species terrena parat languoris ad aestus.
Spes hominum cernens, et vota precantia com-
[plens,
Aspice despectum, defectum tolle parumper,
Confessumque juva, quem poenit esse nocentem,
Ut valeam narrare tuas hoc carmine laudes,
Quas potero: nam nemo valet narrare creatus
Vel modicun facientis opus, quod mens rea clamat
Pectore contuso lacrymans, et voce fidelis.
Obses sermo tuus nostro nam corde tenet,
Quo te promittis nimia pietate parentem.

^b Al., *Tunc.*

DRACONTII HEXAEMERI LIBER SECUNDUS.

AD THEODOSIUM JUNIOREM AUGUSTUM.

*Hoc sequenti libello auctoris satisfacio continetur, qua ab omnipotente Deo veniam petit, ne
præcedenti carmine aliquid incautus errasset. Dein Theodosio Juniori Augusto precem de-
sert, cur de triumphis illius eodem opere tacuisset.*

Rex æterne Deus, auctor rectique serenus,
Quem tremit omne solum, qui regis igne polum.
Sidera, flamma, dies, quem sol, nox, luna fatentur
Auctorem, dominum secula cuncta probant.
Omnia permutans, nullo mutabilis ævo,
^a Posthac semper eris, qui es modo, vel fueris.
Nil ^b confert demitque tibi tam longa vetustas:
Omnia tempus babent, nam tibi tempus abest.
Tu mentes hominum quamvis per singula ducis,
Efingisque bonis candida corda viris.
Qui facis ^c iratus homini contraria bella,
Propitiusque jubes, ut bona cuncta ^d gerat.
Quidquid agunt homines, bona, prospera, sancta,
[modesta,
Te faciente fiunt, quo bona cuncta fiunt.
E contra adversa, probrosa, maligna, inhonesta
Tu fieri pateris, qui mala nulla facis.
Hæc tua lex docuit, ^e Moyse prescripta notante,
Cum perduratum cor Pharaonis ait.
Sic ^f me lingua, Deus, lingua patrante reatum,
Noxia culpa ligans traxit ad illicita.
Ut qui facta ducunt possem narrare ^g tuorum,
Unde mihi possent bona ventre simul.
Præmia despicerem ^h tacitus tot regibus almis,
Et petarem subito certa pericla miser.
Quo nisi cœlestis Domini ⁱ conspectus ad æthram
Aspera cuncta i premunt, prospera nulla juvant.
Irascente Deo membra mutantur et artus,
Vertuntur sensus, vertitur et species.
Persarum regem ^k Babylonica regna tenentem

^a Al., *Noster.*^b A., *addit.*^c Al., *iratos homines.*^d Al., *regnent.*^e Al., *Mose.*^f Al., *mea corda.*^g Al., *meorum.*^h Al., *tacitus.*

B Post decus imperii novimus esse novem.
Tum diademalem turparunt cornua frontem,
Mugitus pecudis verba fuere ducis.
Erravit per prata vagus mala gramina pastus,
Et qui bos fuerat, de bove factus homo est.
Liquit et antistes verus pater ille Joannis,
Elinguisque fuit vox tacente silens.
Ass ego peccando regi. Dominoque Deoque,
Peior sum factus deteriorque cane.
Vulnera vexati ^l curat sua lingua molossi;
Heu me! quippe mibi vulnera lingua dedit.
Sed qui restituit pecudis post membra tyranum,
Ut fieret rediens in sua regna bonus,
Quique reformavit taciti modulamina verbi,
Ut mutilata sonos lingua ligata daret,
C Ipse meis parcer erratis, atque jubebit
Ut me respiciat ^m restituatque pius.
Culpa quidem gravis est, venia sed digna reatus,
Quod sine peccati crimine nemo fuit.
Nam Deus omnipotens potuit, dum conderet orbem,
Tristibus amotis optima sola dare,
Sed diversa creans et discordantia, ⁿ jussit,
Et bona mista malis, et mala mista bonis.
Sic elementa potens contraria miscuit auctor,
Humida cum siccis, ignea cum gelidis.
Littera doctiloquax apibus cognata probatur,
^o Quies datur ut habeant vulnera mellia simul
Cera dat ingenium pueris, primordia sensus:
Inde fit et præstet littera, vel noceat.
Aspis habet ^p mortem, habet et medicamina serpens

ⁱ Al., *conceptus ab æthra.*^j Al., *premat.*^k Al., *Babylonum.*^l Al., *curant.*^m Al., *respiciatque.*ⁿ Al., *jungit.*^o Al., *Quis.*^p Al., *mortes.*

Vipera s̄epe juvat, vipera s̄epe nocet.
 Cerva salutaris pasto serpente medela est;
 Conficiunt, & pellunt ipsa venena neces.
 Materia ferri simplex et noxia constat;
 Impius inde nocet, rusticus inde placet.
 Ipsa parit gemmas pretiosas terra lapillos;
 Ipsa dat et vespes, spinea ligna, rosas.
 Delicias mortesque parat mare fluctibus altum,
 Et generat pelagi conchula divitias.
 Aera temperies auris vitalibus aptat,
 Quæ corrupta dies b̄ corripit, atque animos.
 Diras vel placidas retinet natura volvres;
 Blanda columba avis est, aspera vultur avis.
 Nubibus agrestis pluviae, nix, grando, & pruina
 Gignuntur vicibus, ordine, lege poli.
 Solis temperie species gratissima mundi,
 Cuncta creanda & parit, cuncta creata f̄ sovet.
 Per quam fetat humus flores, et messis aristas;
 Sole perustus ager putris arena jacet.
 Corpora sol reflit radiis, et corpora vexat:
 Solibus alternis itque reditque salus.
 Omnia nec mala sunt, nec sunt bona sidera cœli:
 Lucifer hoc docuit, & sidus et hoc docuit.
 Temperies cœli medium nec possidet orbem;
 Nam de quinque plagis vix habet ipsa duas.
 Quod cœlum, quod terra, & fretum, quod purior aer
 Non meruere simul, hoc modo quando habet.
 Culpa mihi fuerat dominos reticere modestos,
 Ignotumque mihi scribere nec dominum.
 Qualis et ingratis sequitur, qui mente profana,
 Cum dominum norint, idola vana colunt.
 Rætiliarum populum sic culpa tenebat,
 Quando oblita Deum plebs vitulum coluit.
 Tamen indulgens veniam poscentibus auctor
 Contulit, et legem post mala facta dedit.
 Precor, omnipotens, quem sat decet esse benignum,
 Et quem nulla juvat ultio, sed venia,
 Ius sancta manus sustentat corda regentum,
 Et pius inclinas mox ubique jubes.
 Rara te primum me, carminis illius orsa
 Quod male discessui, premit et fateor.
 Prosternit te summe Deus, regi dominoque reus sum,
 Cujus ab imperio posco genem veniam.
 Perpetra armato pietas tua, prospera mandet,
 Rex Dominusque meus semper ubique p̄ius.
 Nihil mihi dissimilis, quam quod solet omnibus esse,
 Sit pietate sua, sit bonus et placidus.
 Te quid summe precor, magnorum maxime regnum,
 Pecore, meus rogans, voce manuque petens
 Dextram misero, veniam concede latenti,
 Tempore tam longo non decet ira p̄ius.

Al., pelluntque
 Al., eripit, atque animas.
 Al., pruinae.
 Al., Sultat.
 Al., parans.
 Al., forens.
 Al., Sirius hoc docuit.
 Al., creat.
 Al., homo.
 Al., molestos.

A Nemo cadet m̄ de jure tuo sub morte cruenta,
 Scit n̄ se victum qui volet esse tuus.
 Sic leo terribilis fremit horridus ore cruento,
 Unguis excussis, dente minante neces.
 Acriter ardescit crispato lumine ferri,
 Et mora si fuerit, acrius inde fuit.
 At si venator trepidans venabula ponat,
 Territus et jaceat, mox perit ira cadens.
 Temnit prædo cibos, quos non facit ipse cadaver,
 Ac ferus ignoscit, & cevalis accipiat.
 Et dat prostrato veniam sine vulnere victor,
 Ore verecundo dejiciens oculos.
 Sic tua, regnator, non impia frangitur ira,
 Cum confessus erit crimina gesta reus.
 Ignoscendo pius nobis imitare Tonantem,
 B Qui indulget culpis, et veniam tribuit.
 Principis imperium simile est ad regna superna,
 Ut canit ad populos pagina sancta Dei.
 Sacrilegis referens coelestia jura catervis,
 Vinctus apostolica p̄ discipulaque manu.
 Nonne Dei præcepta jubent, ne sol cadat intrans,
 Irascente alio, ne malus exstet homo?
 Rex inimicorum populis mucrone pepercit
 David, et sceleris certus adulter erat.
 Confessus facinus veniam pro clade meretur,
 Noxius impune vel sine morte reus.
 Insuper et Salomon eadem muliere creatus,
 Quæ scelus admisit, munus honoris habet.
 Non fuit hic Salomon casta de conjugé natus,
 Sed sceleris fructus sceptra paterna tenet.
 Ecce quid impendit patris clementia parcens
 Ut sibi q̄ regna daret, ut daret et soboli.
 Ipse inimicorum Salomon non colla poposcit,
 Cum peteret Dominum, sed sapientis opem.
 Exstitit hic prudens, quia noluit esse cruentus,
 Pacificusque fuit, consiliisque lenax.
 Stephanus ante alios lapidum sub grandine martyr
 Pro hostibus orabat sponte suis veniam.
 Hec bona simplicitas præstat jejuna cruxis,
 Vir siue morte furens nil habet ipse necis.
 Cesar ubique potens hosti post bella pepercit,
 Et quod erat pejus, civis et hostis erat.
 Sponte facultatem retinens reparavit honores,
 Inde vocatus abit dignus honore pater.
 Cujus ab imperio surgens et origine Cesar
 Augustus meruit tempus habere pium.
 Tempore namque eodem natus de virgine Christus,
 Cujus et emicuit stella per astra poli.
 Dux princeps Romanus erat de principe Titus,
 Si non præstaret, dicere sc̄p̄o solens:
 Perdidimus hac luce diem, si nulla dedisset

t Al., armata.
 i Al., Itex Deus Omnipotens se:per, etc.
 m Al., sub.
 n Al., esse.
 o Al., ceu satis.
 p Al., discipulante.
 q Al., regnaret, haec daret et soboli.
 r Al., Pro hostibus.
 s Al., puer.

Mox exoratus præstata supplicibus.
 Alter item princeps modico sermone^a probatur
 Commodus Augustes vir pietate bonus :
 Nobile præceptum, rectores, discite post me,
 Sit bonds in vita qui volet esse Dei.
 Ecce quid impendit homini clementia simplex,
 Ut præstet vitam, conferat atque^b animum.
 Fama ducum mors est bellis collecta cruentis,
 Ex quibus^c occurrit sæpe reatus atrox.
 Gloria bellorum ducibus populisque triumphus,
 In commune datum dividit omnipotens ;
 Nam ducibus tantum præstat clementia laudem ;
 Non habet hæc comitem, participemque negat.
 Dicit, in arna simul suimus cum principe, miles,
 Me pugnante comes victor ab hoste redit.
 Nunquid ut ignoscat rector, pars militis instat ?
 Soli, qui ignoscit, gloria laudis erit.
 Rex qui dat veniam subjecto, et temperat iras,
 Plus quam turba facit, qui sua corda domat.
 Te, Deus, aspiciens effundere nolle cruorem,
 Ut sine peccato, non sine laude daret ;
 Contulit absenti terre pelagique triumphos.
 Ansila testatur, Maurus ubique jacet.
 Quod pereunt hostes, regis fortuna vocatur ;
 Quod pereunt populi, temporis ordo gerit.
 Omnia tempus agit, cum tempore cuncta creaturæ ;
 Tempora sunt vitæ, tempora mortis erunt.
 Sex sunt ætates hominum cujusque senectæ,
 Et distincta tenent tempora quæque sua.
 Nunquid adulterii strepitus infantia simplex
 Vindicat, aut frenitus pigra senecta gerit ?
 Non catulastra gerit puerilia, non puer audet
 Attriccare tener Martia tela manu.
 Non furit in Venerem nondum pubentibus annis,
 Nec fetum partus femina reddit anus
 Maturus traxit, gemit et tremebunda senectus
 Nescia servoris vel levitatis inops.
 Nunquid nata seges homines mox armat agrestes,
 Floribus aut genitis fructus inest subito ?
 Novimus astra poli confectos perdere cursus,
 Transactasque simul sic repetisse vias.
 Tempore luna suo crescit, vel deficit orbe,
 Cujus ad ætatem plurima sæpe flunt.
 Nam luna crescente fretum incrementa resumit,
 Qua minuente poli est minor unda^d manus.
 Cinthia dum crescit, fontes et flumina crescunt,
 Et minuuntur item Cinthia dum minuit.
 Ipsa medulla latens observat cornua lunæ,
 Servant et lunæ tecta cerebra globos.
 Sol oculus coeli radians fuscatur ab umbra,
 Et tamen ad solitas itque redditque plagas.

^a Al., profatur.
^b Al., animam.
^c Al., excurrat.
^d Nos legeremus maris.
^e Al., sep' em dierum.
^f Al., sagaces.

A Accipiunt facies crispas, lucemque resumunt
 Ordine cuncta suo sidera fixa polo.
 Damna, vel augmenta rebus elementa dederunt,
 Tempus habent noctes, tempus et ipse dies.
 Accipiunt augmenta dies, noctesque vicissim,
 Et minuant cursus perpetæ lege poli.
 Tempora sic flores retinent, sic tempora messes,
 Et cum lege redit vitis amœnus honor.

EXPLICIT DRACONII LIBER II.

MONOSTICHA RECAPITULATIONIS • SEPTIMI
DIEI A. B. EUGENIO IN FINE LIBRI DRACONII ADJICIENDA.

Primus in orbe dies lucis primordia sumpsit.
 B Alter splendifluis coelum firmavit in oris.
 Tertius undivagum mare dat cum germine terræ.
 Quartus habet Phœbum, lunamque, et sidera cœli.
 Quintus plumigeras volucres piscesque natantes.
 Sextus quadrupedes, reptans, hominesque^f fugaces.
 Septimus est Domino requies, his rite peractis.
 Non quia Cunctipotens humano mōre laborebat
 Actibus, aut sessus querat requiescere tandem,
 Qui semper requietus agit, faciensque quiescit ;
 Sed quod sacra quies typicis ad opera figuris
 Multæ gerat signis, et pandat mystica nobis.
 Dicta Dei requies, quod rebus jure creaudis
 Ipsa modus fuerat, cunctis et maxima finis ;
 Nam nova quæque flunt, jam tunc ordita probantur.
 Dicta Dei requies, quod nostra redemptio Christus
 C In carne veniens, et carnis vincula resolvens,
 Hoc redeunte die felici morte quievit.
 Dicta Dei requies, quod nos post mille labores
 Solus ubique sovens in se requiescere cogit ;
 Nec datur ulla quies miseris, nisi suscipit ipse.
 Dicta quoque est requies, mundana quod actio præ-
 [sens
 Post sex ætates, quas mundus in ordine currit,
 Otia & percipiens æterna pace quiescit.
 Dicta quoque est requies, quæ nobis ultima sors est,
 Nam vitæ cursus mundane molis ad instar :
 Sex sunt ætates^g homini, sed septima mōræ est.
 Prima tenet ortum generis infantia simplex,
 Altera deinde^h pueritia mollis habetur,
 Tertia quæ sequitur ipsa vocitur adulta,
 D Quarta gerit virtutis open speciosa juventa,
 Quinta senecta gravis i ad ultima tempora vergens,
 Sexta venit seniumⁱ, quod vitæ terminat ævum.
 Hæc tibi, Rex sumine, jussu compulsus herili
 Servulus Eugenius devota mente dicavit.

^g Al., præci, iens.^h Al., hominum.ⁱ Al., loco pueritia mollis, etc.^j Al., et in ultim i.^k Al., quæ.